

УДК 153.42+153.35+371.3

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/60-3-39>**Наталія ПРУС,***orcid.org/0000-0001-7762-539X*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації

Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

(Харків, Україна) *prysnat@gmail.com*

РОЗВИТОК ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ПІД ЧАС ВИВЧАННЯ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ

Творче мислення є необхідним елементом підготовки сучасного спеціаліста. Метою статті є висвітлення досвіду щодо розвитку творчого мислення студентів немовних факультетів на заняттях французької мови. Узагальнено підходи до визначення сутності творчості (низка якостей особистості, які дозволяють генерувати нові оригінальні ідеї; комплекс психологічних якостей, які при сприятливих умовах дозволяють створити нові та цінні продукти для суспільства; сила привнесення чогось нового). Творчий процес можна розглядати як набір дій, які містять об'єднання ідей в інноваційні способи, досліджуючи концептуальні простори та за можливості трансформуючи їх. Для того, щоб рішення сприймалися як творчі вони мають бути новими, неочікуваними та цінними. Визначено основні етапи творчої діяльності (стимульно-продуктивний, який відображає діяльність, яка може розглядатися як продуктивна, але за умов наявності зовнішнього стимулу; евристичний, коли діяльність вже набуває творчого характеру. На цьому етапі кожна відкрита для себе закономірність розглядається студентом як відкриття та творча знахідка; креативний, на якому самостійно знайдена закономірність не розглядається як прийом розв'язання, а як поштовх до вирішення нової проблеми). З'ясовано, що процес формування творчого мислення студентів тісно пов'язаний зі спеціальною організацією заняття, використанням методів, які дозволяють розвивати такий вид мислення та відповідним добром інформації. Для цього науковці рекомендують дотримуватися таких блоків (формування мотивації; змістовна частина; інтелектуальна розминка; виконання завдання). Проілюстровано власний досвід щодо формування творчого мислення студентів. Установлено, що неможливо розвивати творче мислення студентів без творчого розвитку безпосередньо викладача. Треба пам'ятати, що сучасна освіта також вимагає від викладача адаптуватися до нових умов.

Ключові слова: студенти немовних факультетів, творчість, творче мислення, французька мова.

Nataliia PRUS,*orcid.org/0000-0001-7762-539X*

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor at the Department of Foreign Languages and Intercultural Communication

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

(Kharkiv, Ukraine) *prysnat@gmail.com*

DEVELOPMENT OF CREATIVE THINKING IN STUDENTS OF NON-LANGUAGE FACULTIES WHILE LEARNING THE FRENCH LANGUAGE

Creative thinking is a necessary element of the training of a modern specialist. The purpose of the article is to highlight the experience of developing creative thinking in students of non-language faculties during French language classes. Approaches to defining the essence of creativity are generalized (a number of personality qualities that allow generating new original ideas; a complex of psychological qualities that, under favorable conditions, allow creating new and valuable products for society; the power of bringing something new). The creative process can be seen as a set of actions that involve combining ideas in innovative ways, exploring conceptual spaces and, if possible, transforming them. In order for solutions to be perceived as creative, they must be new, unexpected and valuable. The main stages of creative activity are defined (stimulative and productive, which reflects activity that can be considered as productive, but under the condition of the presence of an external stimulus; heuristic, when the activity already acquires a creative character. At this stage, every regularity discovered by the student is considered by the student as a discovery; creative, in which an independently found regularity is not considered as a method of the solution, but as an impetus for solving a new problem). It was found that the process of forming students' creative thinking is closely related to the special organization of the lesson, the use of methods that allow developing this type of thinking, and the appropriate selection of information. For this, scientists recommend the following blocks (formation of motivation; meaningful part; intellectual warm-up; task performance). The personal experience regarding the formation of students' creative thinking is illustrated. It is

established that it is impossible to develop the creative thinking of students without the creative development of the teacher. It must be remembered that modern education also requires the teacher to adapt to new conditions.

Key words: *students of non-language faculties, creativity, creative thinking, French language.*

Постановка проблеми. Соціально-економічні та культурні зміни, які відбуваються у сучасному суспільстві, вимагають підготовки спеціалістів нового формату: фахівців, які готові творчо підходити до виконання завдань, бути гнучкими у прийнятті рішень та знаходити нестандартні шляхи вирішення завдань. Саме тому, формуванню творчого мислення студентів приділяється велика увага з першого курсу навчання у закладі вищої освіти. Наразі нагальною та необхідною є проблема пошуку нових підходів до організації навчально-виховного процесу, які сприяли б творчому розвитку студентів.

Аналіз досліджень засвідчив, що науковці неодноразово зверталися до питання творчості у навчальному процесі. Так, Н. Манжик і Л. Манжик вивчали теоретичні питання розвитку творчого мислення студентів, А. Батнером було розроблено низку ігор та вправ, спрямованих на розвиток творчих здібностей здобувачів освіти, Л. Магер вивчав поняття «креативність» тощо.

Разом із тим, уважаємо, що розвиток творчого мислення під час вивчення іноземної мови недостатньо висвітлено у науковій літературі. Отже, **метою** публікації є висвітлення власного досвіду щодо розвитку творчого мислення студентів немовних факультетів під час вивчення французької мови.

Для цього вважаємо за необхідне розв'язати наступні **завдання**:

- висвітлити підходи для таких ключових для нашого дослідження понять як «творчість», «творча діяльність» та «творче мислення»;
- з'ясувати стимули розвитку творчої діяльності та творчого мислення;
- висвітлити власний досвід з цього питання.

Виклад основного матеріалу. Як зазначають науковці, творчість є абстрактним поняттям, якому досить важко надати чітке визначення, але у будь-якому випадку воно має соціальний характер (Buttner, 2007: 34; Maguire, 2017).

Концепт «творчість» або «креативність» має латинське походження та означає здатність творити, виробляти оригінальні й корисні ідеї шляхом поєднання елементів, які вже існували» (Maguire, 2017). Узагальнюючи погляди науковців на творчість, це поняття можна визначити як:

- низку якостей особистості, які дозволяють генерувати нові оригінальні ідеї (Buttner, 2007: 32);

- комплекс психологічних якостей, які при сприятливих умовах дозволяють створити нові та цінні продукти для суспільства (Maguire, 2017);

- силу привнесення чогось нового (Sadler-Smith, E., 2015);

Необхідно враховувати той факт, що творчість поєднує у собі взаємодію когнітивних та некогнітивних факторів психіки, тому інтелект, мислення, увага і пам'ять, як когнітивні фактори, відіграють особливу роль у розвитку творчих здібностей. Дивергентне мислення продукує унікальні рішення, а увага відповідає за розробку нових образів і проєктів; всі ці процеси підпорядковані пам'яті, яка забезпечує людину інформацією.

Творчий процес можна розглядати як набір дій, які містять об'єднання ідей в інноваційні способи, досліджуючи концептуальні простори та за можливості трансформуючи їх. Для того, щоб рішення сприймалися як творчі вони мають бути новими, неочікуваними та цінними. Причому творчий підхід до вирішення завдання не має бути революційним; творчі ідеї мають містити практичне та психологічне значення саме для тих, хто навчається (Розвиток творчого...).

Манжик Н. А. та Манжик Л. О. зазначають, що творчість передбачає найвищу ступінь активності й самостійності особистості та суспільства в цілому. Будь-яка творча діяльність містить елемент нового, проявляється в оригінальній та продуктивній діяльності та здатності до вирішення проблемних ситуацій. Творчість простирається від вирішення простих завдань нестандартними методами до реалізації унікальних рис особистості. Науковці підкреслюють, що творчість – це здатність до розвитку діяльності.

Творча діяльність, як правило, розвивається поступово та поділяється на декілька етапів:

- стимульно-продуктивний, який відображає діяльність, яка може розглядатися як продуктивна, але за умови наявності зовнішнього стимулу.

- евристичний, коли діяльність вже набуває творчого характеру. На цьому етапі кожна відкрита для себе закономірність розглядається студентом як відкриття та творча знахідка;

- креативний, на якому самостійно знайдена закономірність не розглядається як прийом розв'язання, а як поштовх до вирішення нової проблеми (Манжик Н. А., 2017)

Науковці зазначають, що під час виконання творчих завдань розвивається творче мис-

лення студентів, яке характеризується появою суб'єктивно нового продукту. Під час творчого мислення у студентів розвивається мотивація до виконання творчих завдань та уміння оцінювати власну діяльність.

Для стимулювання творчого мислення здобувачів освіти корисним є спостереження, що дозволяє зрозуміти інтереси молоді, їх спосіб мислення, їх інтелектуальні здібності та спілкування зі студентами, яке дозволяє пізнати їхні наміри та мотивацію.

Процес формування творчого мислення студентів тісно пов'язано зі спеціальною організацією заняття, використанням методів, які дозволяють розвивати такий вид мислення та відповідним добром інформації. Для цього науковці рекомендують дотримуватися таких блоків:

- мотивація;
- змістовна частина;
- інтелектуальна розминка;
- виконання завдання (Stenberg R. J., 2012: 6).

Так, перший блок спрямовано на бідбір вправ, які стимулюють пізнавальну діяльність студентів. Змістовна частина містить матеріал, який передбачено робочою програмою навчальної дисципліни та забезпечує формування системного мислення та розвиток творчих здібностей. Блок інтелектуальної розминки може бути проведено у формі мозкового штурму або головоломок з тем, що вивчаються. Після цього вже студенти переходять безпосередньо до виконання завдання.

Наприклад під час виконання письмового завдання ми маємо врахувати наступне:

- мотивація студентів: якщо студентам не цікавий предмет або завдання, мотивація буде негативною, тому вони не будуть використовувати свої творчі сили;
- предмет обговорення має бути доступним як для здобувачів освіти, так і для викладача, завданням якого є ретельна підготовка до майбутньої діяльності та її координація для пробудження уяви студентів;
- для виконання творчого завдання у студентів мають бути знання та навички, необхідні для його виконання як з теми, так і з точки зору лексики та граматики. Науковці зазначають, що, за умови багатого словникового запасу, у студентів можливо розвивати творче мислення, їх спостережливість та уяву (Sadler-Smith, E., 2015).

Нижче проілюструємо види діяльності, які на нашу думку, сприяють формуванню творчого мислення студентів. Вправа «Що я відчуваю» дозволяє студентам краще зрозуміти себе та свої почуття у різних гіпотетичних ситуаціях. Так, ми

пропонуємо студентам уявити як би вони поведилися у тій чи іншій ситуації. Причому ситуації можуть бути як із повсякденного життя, так і професійно спрямованими. Наприклад, працюючи над темою «Зустріч ділового партнера» ми пропонуємо студентам скласти чек лист ідеальної зустрічі або поміркувати що може зіпсувати таку зустріч.

Працюючи над темою «Умовний спосіб» ми проводимо зі студентами гру «А якщо...?». Цей вид діяльності заохочує студентів висловити думки про те, як би вони поводити себе у тій чи іншій ситуації. Цей вид діяльності можна проводити як зі всіма студентами, так і розподіляти їх на малі групи. Наведемо декілька прикладів.

Студентам видаються картки з тим, ким або чим вони мають себе уявити (наприклад, твариною, планетою, гаджетом). Отже, якщо студент отримав картку «Дерево», то приблизно може бути наступна відповідь: *«Якби я був деревом, то я був би дубом, адже це дерево є сильним та могутнім. Його листя забезпечують тінь, адже вони великі та рясні. Дуб – високий, прямий та чарівний»*. Заохочується порівняння між об'єктом, в який студент має «перетворитися» та собою. Наприкінці цієї діяльності доцільно провести обговорення зі всією групою студентів та обговорити, які саме порівняння їх вразили найбільше.

Ще одна вправа, яка сприяє розвитку творчого мислення у студентів – «Дивні забобони». Ми починаємо цю вправу із запитання про те, які саме забобони студенти знають та в які забобони вони вірять. Після цього студенти поділяються на дві команди і їм видаються картки із забобонами різних країн. Кожна команда має розподілити забобони на дві групи: ті, що приносять вдачу та, навпаки, ті, що приносять невдачу. На обговорення надається 10 хвилин. Після цього порівнюються відповіді двох команд. Перемагає та команда, яка надала більше правильних відповідей.

Наступним завданням – студентам пропонується придумати власні забобони. Для цього кожний студент отримує картку, на якій французькою написано «Якби ти...». Вони продовжують тільки першу частину речення та віддають іншому студенту дописати можливі наслідки. Після цього студенти читають забобони та обирають найнезвичайніші.

Під час вивчення умовного стану для розвитку творчого мислення ми також працюємо із фотографиями. Спочатку розподіляємо студентів на групи, після цього вони отримують незвичайні світлини. Спочатку проводиться обговорення зі всіма студентами. Після цього їм пропонується

вигадати назви до кожної фотографії, використовуючи умовні речення.

Також можна розподілити студентів на групи та попросити їх показати один одному найулюбленішу або смішну фотографію. Таким же чином студенти вигадують підписи до фотографій співрозмовника.

Необхідно звернути увагу також на той факт, що неможливо розвивати творче мислення студентів без творчого розвитку безпосередньо викладача. Треба пам'ятати, що сучасна освіта також вимагає від викладача адаптуватися до нових умов. Ми не можемо розвивати творче мислення студентів, якщо не мислимо творчо самі. Саме тому під час організації навчального процесу необхідно:

– будувати відношення зі студентами на співпраці;

– використовувати методи дослідницької освіти;

– об'єктивно оцінювати результати навчальних здобутків студентів;

– заохочувати студентів ставити запитання як викладачу, так і одногрупникам;

– заохочувати студентів долати страх перед публічними виступами.

Висновки. Отже, заняття з іноземної мови сприяють розвитку творчого мислення за допомогою впровадження різних цікавих для студентів вправ. Корисним є те, що під час виконання вищезазначених вправ розвиваються також мовні навички студентів, уміння підтримати розмову на різні теми та незвичайно провести час на занятті. Паралельно у студентів розвивається почуття гумору та навички комунікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Розвиток творчого мислення у студентів у процесі навчання. URL: <https://moyaosvita.com.ua/psihologija/%E2%9C%85rozvitok-tvorchogo-mislennya-studentiv-u-procesi-navchannya/>
2. Манжик Н. А., Манжик Л. О. Розвиток творчого мислення студентів та аспірантів у процесі навчання. Theory and methods of educational management. 2017. № 2 (20). URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18771/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82.%d0%9c%d0%b0%d0%b6%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9d.%d0%90.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%b6%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9b.%d0%9e.pdf>
3. Buttner A. Activities, games, and assessment strategies for the foreign language classroom. 2007. 208 p.
4. Maguire, L. G. What Is Creativity? 2017. URL: <https://larrymaguire.com/what-is-creativity>, accessed on 01 July 2020.
5. Meier D. The accelerated learning handbook: a creative guide to designing and delivering faster, more effective training programs. 2000. 304 p.
6. Sadler-Smith, E. Wallas' Four-Stage Model of the Creative Process: More Than Meets the Eye? 2015. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10400419.2015.1087277?src=recsys&journalCode=hcrj20>
7. Stenberg R. J. The Assessment of Creativity: An Investment-Based Approach. *Creativity Research Journal*. 2012. 24 (1). P. 3–12

REFERENCES

1. Rozvytok tvorchoho myslennya u studentiv u protsesi navchannya [Development of students' creative thinking in the learning process.] <https://moyaosvita.com.ua/psihologija/%E2%9C%85rozvitok-tvorchogo-mislennya-studentiv-u-procesi-navchannya/> [in Ukrainian]
2. Manzhik N. A., Manzhik L. O. Development of creative thinking of students and graduate students in the learning process. [Development of creative thinking of students and graduate students in the learning process]. Theory and methods of educational management. 2017. № 2 (20). URL: <http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/18771/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82.%d0%9c%d0%b0%d0%b6%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9d.%d0%90.%2c%20%d0%9c%d0%b0%d0%b6%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%9b.%d0%9e.pdf> [in Ukrainian]
3. Buttner A. Activities, games, and assessment strategies for the foreign language classroom. 2007. 208 p.
4. Maguire, L. G. What Is Creativity? 2017. URL: <https://larrymaguire.com/what-is-creativity>, accessed on 01 July 2020.
5. Meier D. The accelerated learning handbook: a creative guide to designing and delivering faster, more effective training programs. 2000. 304 p.
6. Sadler-Smith, E. Wallas' Four-Stage Model of the Creative Process: More Than Meets the Eye? 2015. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10400419.2015.1087277?src=recsys&journalCode=hcrj20>
7. Stenberg R. J. The Assessment of Creativity: An Investment-Based Approach. *Creativity Research Journal*. 2012. 24 (1). P. 3–12.